BAŞYAZI

2015 ve 2016'yı hasarsız atlatmak için farklı şeyler yapmak gerekiyor

M. Rifat HİSARCIKLIOĞLU
TOBB Başkanı
Avrupa Ticaret ve Sanayi Odaları Birliği (Eurochambres) Başkan Yardımcısı
İslam Ticaret, Sanayi ve Tarım Odası (ICCIA) Başkan Yardımcısı ve
Milletlerarası Ticaret Odası (ICC) Yönetim Kurulu Üyesi
baskanlik@tobb.org.tr

Ekonomik büyümede, Orta Vadeli Program hedefi olan %4'ün yakalanması zor görünüyor. Nasıl bir koalisyon hükümetinin kurulacağının belli olmaması, hatta kurulamayıp erken seçime gidilme ihtimali, yapısal ekonomik reformların bir defa daha ertelenmesi ihtimalini artırıyor. **Bu gelişme de orta vadede ekonomik büyümeyi olumsuz etkiler.** Kısacası 2015 ve 2016'yı hasarsız atlatmak için, son üç yılda yaptıklarımızdan daha farklı şeyler yapmak gerekiyor.

Yılın ilk çeyreğine ilişkin ekonomik büyüme oranı %2,3 olarak açıklandı. Kamuoyunda daha düşük bir oran beklendiğinden bu oran genellikle olumlu olarak karşılandı. Ancak büyümenin detaylarına bakıldığında ortaya çıkan resmin o kadar da olumlu olmadığı görülüyor.

Önceki seneyle karşılaştırma yapıldığında, 2014 yılının ilk çeyreğinde %4,6 düzeyinde bulunan büyüme hızı yarı yarıya gerilemiş durumda. Bu durum, özellikle son bir yılda ekonomideki yavaşlamanın giderek daha belirginleştiğini gösteriyor.

Öte yandan %2,3'lük ilk çeyrek büyüme 2015'ten önceki 16 yılın ilk çeyrek büyümelerinin ortalamasının da neredeyse yarısı kadar. 1999, 2001 ve 2009 yıllarında üç ciddi krizin olumsuz etkisine rağmen geçmiş 16 yılın ilk çeyreklerinin ortalama büyümesi %4,4 idi.

Büyümenin detaylarına bakıldığında yatırımlarda hâlâ bir canlanma yok. Döviz kazandıran mal ve hizmet gelirlerindeyse gerileme var. Büyüme özel tüketimdeki artıştan kaynaklanmış durumda. Ama buradaki artışı karşılayacak şekilde üretim, sanayi ve ihracatta canlanma sağlanmamış. Bu da tüketimin daha çok ithalata yaradığını gösteriyor.

Toplamda özel tüketimin büyümeye katkısı üç puan olurken, kamu tüketimi de büyüme oranını 0,3 puan yukarı çekmiş. Tüketim tarafında görülen artış yatırım tarafında gözükmüyor. Toplam yatırım harcamalarının büyümeye katkısı sıfır puan olmuş. Aynı zamanda ihracat binde 3 oranında azalırken, ithalat da %4 oranında artarak büyüme oranını aşağıya çekmiş.

Dolayısıyla sürpriz bir şekilde yüksek gelen büyüme oranının büyük çapta tüketim talebinden kaynaklandığını, ancak bu tüketim talebinin de gıda ve giyim gibi olağan harcamalardan gelmediğini söyleyebiliriz. Bu nedenle de büyüme oranlarında yıllık hedefin tutturulabilmesi için büyümenin kompozisyonunun değişmesi, yatırımın ve ihracatın artması gerekiyor.

Özel tüketim %4,5, kamu tüketimi %2,5 oranında artmış. Özel tüketim son beş çeyrektir bu kadar artmıyordu. Buna karşılık toplam yatırımlarda artış yok. Özel tüketimin detaylarına baktığımızda en fazla artışın %17 ile ulaştırma ve haberleşme, %15'le sağlık ve %8'le eğitimde gerçekleştiği görülüyor. Gıda harcamaları %1, giyim harcamaları %5 oranında azalmış.

İlk çeyrekte sanayi büyümesi binde 8'de kalmış. Toplam sanayideki büyüme hızı bir önceki çeyrekten 1,9 puan, geçen yılın aynı döneminden ise tam 5,5 puan daha düşük. Bu rakamlar sanayide alarm verilmesi gerektiğini gösteriyor. İnşaatta geçen yılın son çeyreğinde %2 olan küçülme, bu yıl hızlanarak %3,51'e çıkmış. Kur ve faizlerdeki artış sanayi kadar inşaatı da olumsuz etkilemiş.

Sonuçta kişi başına milli gelir 2014 sonuna göre yaklaşık 100 dolar, bir yıl öncesine göre ise 300 dolardan fazla kayıpla 10 bin 300 dolara inmiş. Eğer sonraki üç çeyrekte de büyüme oranı böyle vasat kalır, döviz kurları ise yüksek seviyesini sürdürürse, 2015 sonunda kişi başı gelir 10 bin doların altına gerileyebilir. Yani biz "10 bin dolara takılıp kaldık, orta gelir tuzağına düştük" derken, o dönemi bile arar hale gelebiliriz.

2015 VE 2016'YI HASARSIZ ATLATMAK İÇİN, SON ÜÇ YILDA YAPTIKLARIMIZDAN DAHA FARKLI ŞEYLER YAPMAK GEREKİYOR.

2015'in ikinci yarısında ekonomide önemli risklerle karşı karşıyayız. Seçim sonrası oluşan siyasal belirsizlik ve Amerikan Merkez Bankası'nın (FED) ilk faiz artış adımını hâlâ belirginleştirmemiş olması piyasaları olumsuz etkiliyor.

Öte yandan Avrupa'da parasal genişlemenin olumlu sonuç verdiği ve ekonomilerde bir canlanma başladığı göze çarpıyor. Avrupa ekonomilerinin büyümesi ve Euro'nun değer kazanması yılın ikinci yarısında ekonomiyi olumlu yönde etkileyebilir.

Bununla birlikte ekonomik büyüme anlamında Orta Vadeli Program hedefi olan %4'ün yakalanması zor görünüyor. Nasıl bir koalisyon hükümetinin kurulacağının belli olmaması, hatta kurulamayıp erken seçime gidilme ihtimali, yapısal ekonomik reformların bir defa daha ertelenmesi ihtimalini artırıyor. Bu gelişme orta vadede ekonomik büyümeyi olumsuz etkiler.

Kısacası 2015 ve 2016'yı hasarsız atlatmak için, son üç yılda yaptıklarımızdan daha farklı şeyler yapmak gerekiyor. Yargıya olan güveni artırmak için hukuk sistemi reformu, bu çağın gerisinde kalmış eğitim sistemini güncelleyecek bir eğitim reformu, demokrasinin kalitesinin yükseltilmesi, iç tasarrufların artırılması, Merkez Bankası başta olmak üzere kamu kurumlarının itibarlı hale getirilmesi, vergi sisteminin yeniden tasarlanması, kamu idaresinde şeffaflık ve hesap verilirliğin sağlanması gibi pek çok alanda yeni yapısal düzenlemelere ihtiyaç var.

Bunları yapabilirsek yaklaşan küresel faiz artışı ve eskisine kıyasla daha az borçlanma olanakları ortamından şimdiki kadar endişe duymamıza gerek kalmaz. Tam tersine bunları yapmamız halinde, ortaya çıkacak yeni büyüme hikâyemiz ileriye daha umutlu bakmamızı sağlar.